

GROENLINKS

rotterdam

**Verkiezingsprogramma
2006 - 2010**

**Hét alternatief voor
de rechtse winter**

inhoudsopgave

inhoudsopgave	2
Inleiding	1
A: Onderwijs: werken aan een weerbare bevolking	2
B: Welzijn en veiligheid: een recht voor alle Rotterdammers	5
C: Wonen, buitenruimte en vervoer: meer balans, meer groen	12
D: Economie: op zoek naar nieuwe kansen	17
E: Kunst en cultuur: motor van een levendige stad	22
F: Bestuur: in het belang van Rotterdam, niet van de politiek	24

Beste lezer,

Voor u ligt het verkiezingsprogramma voor de raadsperiode 2006-2010 zoals dat op 30 november door de leden van de afdeling is vastgesteld.

De komende tijd zal een door de vergadering aangestelde redactie zich wijden aan het schrijven van een inleiding en het doorvoeren van tekstverbeteringen om deze tekst beter leesbaar te maken. Maar onze doelen voor de komende 4 jaar zijn helder.

Ons verkiezingsprogramma is niet het dunste wat er is. GroenLinks heeft dan ook nogal wat ideeën voor de komende periode. De afgelopen 4 jaar werd de stad bestuurd door rechts. Dat resulteerde in een kille rechtse winter. Problemen werden dan wel benoemd, maar niet opgelost. Wegvegen van junkies, wegvegen van prostituees, de stad afsluiten voor kanslozen: problemen zijn verplaatst, maar niet opgelost. Ten koste van andere buurten, ten koste van zij die al minder kansen hebben: de daklozen, de meiden van de Keileweg, de sociaal-economisch zwakkeren. Scheefwonen werd opgelost met sloop, armoede door het te ontkennen en files door minder trams. Integratieproblemen werden opgelost met meer vervreemding, gevoel van onveiligheid door meer angst. De afgelopen 4 jaar werden geregeerd door de angst, door de wanhoop en het cynisme. De afgelopen 4jaar was het winter.

De linkse lente breekt niet door te roepen dat het allemaal zo slecht was de afgelopen 4 jaar. Niet door tegen te zijn. Maar door met een alternatief te komen. Heldere keuzes, met het doel een aantrekkelijke, kosmopolitische, veilige, diverse en vooral kansrijke stad. Oplossingen die rekening houden met de mensen in de stad. Alle mensen. Alternatieven die niemand buitensluiten, niemand vergeten en niemand aan hun lot overlaten. In dit stuk laten we zien wat het alternatief is van GroenLinks op de rechtse winter. Een duurzaam alternatief.

Inleiding

In het eerste artikel van de Nederlandse grondwet staat: ‘Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.’

Dit artikel is de weerslag van 400 jaar Nederlandse cultuur. Voor GroenLinks is het ondenkbaar dat hieraan getornd wordt. Respect voor de ander is een kernwaarde van de samenleving en van iedereen mag verwacht worden dat hij dit respect opbrengt, of hij nu hier geboren is of als immigrant aangekomen.

GroenLinks keert zich tegen de verharding van de samenleving. Daar waar misstanden en criminaliteit heersen, grijpt GroenLinks dan ook niet meteen naar ‘harde maatregelen’, die alleen maar een nog hardere tegenreactie oproepen. Dat betekent niet dat GroenLinks niks doet als mensen ontsporen, maar wel dat het voorkomen van problemen centraal staat.

Daarom ligt in dit verkiezingsprogramma een nadruk op onderwijs, welzijn en veiligheid. GroenLinks wil onder meer dat ouders sterker betrokken worden bij de school van hun kinderen, dat voortijdige schoolverlaters veel sneller opgespoord en terug in de banken gezet worden, dat jongeren meer inspraak krijgen in welzijnswerk, dat sportmogelijkheden terugkeren in de wijken, dat de kwaliteit van inburgeringscursussen omhoog gaat, en dat draaideurcriminelen na vrijlating begeleid worden in plaats van simpelweg op straat gezet in afwachting van hun volgende misdrijf.

De grootste bedreiging voor de gezondheid van Rotterdammers is momenteel de slechte kwaliteit van de lucht. Het beperken van het autoverkeer, stimuleren van openbaar vervoer en fietsgebruik vormen volgens GroenLinks niet alleen een manier om de gezondheid van Rotterdammers te verbeteren, maar dragen ook bij aan een (binnen)stad waar het prettiger wonen en winkelen is.

Een prettige stad moet bovendien beschikken over een woningvoorraad die is toegesneden op de bevolking. Dat betekent meer invloed van toekomstige bewoners op nieuwbouwplannen en meer mogelijkheden om de woning zelf te ontwerpen. Die woning moet staan in een aantrekkelijke omgeving. GroenLinks pleit dan ook voor beter toegankelijke groenvoorzieningen, meer speelgelegenheden voor kinderen en meer sport- en ontmoetingsplekken voor jongeren. Ook bij het realiseren hiervan moeten wensen van omwonenden worden meegenomen.

Om de vele plannen voor de stad te kunnen realiseren, is een opbloeiende economie verreweg de belangrijkste voorwaarde. Meer precies: een economie die niet alleen omzet genereert, maar dat doet door banen te scheppen. Werk is immers cruciaal voor zowel integratie als welzijn. Voor GroenLinks betekent dit een sterke inzet op de erkende ‘banenmotor’ van Nederland, het midden- en kleinbedrijf. Ook bij investeringen in de haven wordt werkgelegenheid een belangrijk criterium.

Om investeringen aan te kunnen trekken voor een moderne stedelijke economie heeft Rotterdam een bruisend woon- en werkklimaat nodig, waarin jong, creatief talent goed gedijt. Cultuur speelt daarbij een belangrijke rol: ze draagt niet alleen bij aan een open sfeer in de stad en verbetert de gevoelens van welzijn en veiligheid, maar heeft ook economische waarde. Ook hier pleit GroenLinks voor het serieus nemen van de bevolking: meer aandacht voor initiatieven die vanzelf komen opborrelen. Die kosten minder en leveren maatschappelijk meer op dan ideeën die van bovenaf gearachuteerd worden.

Dit programma kent zes hoofdstukken, die hierna volgen:

- A Onderwijs: werken aan een weerbare bevolking
- B Welzijn en veiligheid: een recht voor alle Rotterdammers
- C Wonen, buitenruimte en vervoer: meer balans en meer groen
- D Economie: op zoek naar nieuwe kansen
- E Kunst en cultuur: motor van een levendige stad
- F Bestuur: in het belang van Rotterdam, niet van de politiek

Onderwijs: werken aan een weerbare bevolking

Goed onderwijs stimuleert kinderen en jongeren om zicht te ontwikkelen tot sociale, verantwoordelijke en zelfredzame burgers. Een goede school wil dat iedere leerling op een voor hem of haar optimaal niveau komt. In deze school staan leerlingen, in al hun diversiteit, centraal. Een goede school biedt bovendien haar personeel de kans zijn talenten te gebruiken en te ontwikkelen.

A.1 Onderwijs is de sleutel tot zelfredzaamheid en integratie

De school legt de grondslag voor individuele ontplooiing, bepaalt in grote mate iemands toekomstkansen, maar is ook een sociale leerschool en een belangrijk integratiekader dat bijdraagt aan de verbetering van de leefbaarheid in de buurt.

GroenLinks heeft altijd de nadruk gelegd op een betere aansluiting van school en thuis. Niet voor niets heeft GroenLinks aan de wieg gestaan van de onderwijskansenzone (OKZ), het belangrijkste instrument dat de gemeente Rotterdam hanteert om migranten-kinderen te helpen hun plek in de maatschappij te vinden.

Onderwijskansenzones zijn grote aaneengesloten gebieden met een grote migrantenbevolking (75 procent of meer van de kinderen in de leeftijd van twee tot twaalf is van niet-Nederlandse origine), waar thuis door de moeder een vreemde taal gesproken wordt, de opleiding van de ouders laag is, het inkomen laag, de werkloosheid hoog en waar nauwelijks mogelijkheden zijn om te spelen.

Concreet wil GroenLinks:

1. In de onderwijskansenzones moeten alle basisscholen:
 - voorscholen worden;
 - arrangementsscholen worden (open van 8 tot 5, waarbij welzijn, sport en recreatie, kunst en cultuur en particuliere initiatieven bijdragen aan het dagprogramma met als doel betere taalontwikkeling, cognitieve en motorische ontwikkeling en betere ontwikkeling van de sociale competenties);
 - ouderprogramma's aanbieden (onder andere opvoedingsondersteuning, taal en inburgering) en invloed van ouders op het beleid van de school regelen;
 - een dekkend aanbod schoolmaatschappelijk werk hebben.
2. Scholen en partners van scholen in OKZ's ontvangen substantieel meer middelen om de schoolloopbanen van de kinderen te verbeteren dan scholen, die buiten de OKZ's vallen.
3. Ondersteunen en stimuleren van initiatieven gericht op het voorkomen of terugdraaien van segregatie. Gedacht kan worden aan het ondersteunen van georganiseerde initiatieven van ouders, scholen die met dubbele wachtlijsten willen werken, beperken van inschrijftermijnen, beperkte aanbiedingen aan ouders tot scholen in de onmiddellijke omgeving en wat creativiteit verder aan ideeën vermag op te brengen.
4. Ouders verdienen meer ondersteuning vanuit onder andere Onderwijsopbouwwerk en Schoolmaatschappelijk Werk.
5. Belangrijk is dat ouders al betrokken worden bij de programma's die hun kinderen volgen als die nog peuters zijn, zodat zij weten wat in de peuterspeelzaal gebeurt en zij daar zelf in hun eigen opvoedingsgedrag bij kunnen aansluiten. Voor ouders is het verder belangrijk dat er omstandigheden gecreëerd worden waar zij onderling over problemen bij de opvoeding van hun kinderen kunnen praten. Het is steeds van belang die opvattingen te kennen en serieus te nemen in plaats van eenzijdig andere opvattingen op te leggen. Een voorbeeld is huiswerkbegeleiding, waar door met name migranten (en hun organisaties) sterk aan wordt gehecht, terwijl onderwijskringen daar nogal eens afhoudend op reageren. Initiatieven op dit terrein links laten liggen kan onmogelijk gezien worden als het serieus nemen van ouders.
6. Bij ernstige problemen moeten zij zich kunnen wenden tot laagdrempelige voorzieningen. Het uitgangspunt mag nooit zijn dat ouders geen opvattingen hebben over hoe kinderen opgevoed moeten worden.
7. Ouders verdienen dat hun inbreng en kritiek serieus genomen wordt. Wanneer ouders hiermee komen, is op het terrein van ouderbetrokkenheid eigenlijk al veel gebeurd. Welzijnswerk kan hier een belangrijke rol in spelen door te werken aan georganiseerde verbanden van ouders. Immers blijft het (helaas) zo dat ook op dit terrein geldt dat je samen sterker bent dan alleen. Georganiseerde ouderverbanden kunnen desnoods afdwingen dat zij serieus genomen worden. Vraagstukken die zij agenderen, kunnen minder makkelijk afgewimpeld of op de lange baan geschoven worden (denk bijvoorbeeld aan het maar zelden structureel oplossen van overblijfsproblemen). Eenmaal gewonnen ouderbetrokkenheid kan alleen in stand blijven als scholen kritische ouders waarderen en hun inbreng serieus nemen.
8. In het onderwijs staan leerlingen echter wel centraal. Ouders dragen verantwoordelijkheid voor de opvoeding en opleiding van hun kinderen, maar waar nodig moeten scholen en overheid ouders hierop aanspreken. Als ouders aangeboden hulp weigeren of ondermijnen, moet de overheid optreden in het belang van het

kind.

9. Het aantal doden per jaar als gevolg van kindermishandeling moet door concrete maatregelen teruggedrongen worden.

A.2 Dwang lost geen problemen op

Integratie bereik je niet door het opleggen van waarden en normen. Dergelijke dwang brengt het juist het risico van radicalisering met zich mee.

Het probleem voor jongeren is dat de normen op school niet aansluiten op de waarden en normen, die thuis het hoogst worden geacht. Vervolgens komen de jongeren 'op straat' en daar gelden waarden en normen, die noch thuis noch op school gelden. De jongeren hebben veelal de neiging om het 'recht van de sterkste van de straat' het meest nadrukkelijk te ervaren als de waarden en normen van de echte wereld. De waarden en normen op de arbeidsmarkt, bij een werkgever zijn vervolgens weer heel anders. Het serieus nemen van de waarden en normen van de straat, en met jongeren samen na te denken hoe daarop een weerwoord is te geven, is een belangrijker opdracht dan het moralistisch uitleggen 'wat goed is'.

Het zou goed zijn ethische vraagstukken ook van religieuze voetnoten te voorzien, waardoor de eensgezindheid van humanisme en andere levensovertuigingen ook opeens in beeld komt.

GroenLinks hecht aan de vrijheid van onderwijs en verdedigt onder de huidige Grondwet het recht om bijzondere scholen op te richten.

Afschaffing van de vrijheid van onderwijs zal de problemen van segregatie niet oplossen. De afgelopen decennia hebben migrantengemeenschappen gebruik gemaakt van dit recht. Nu zijn er in Rotterdam naast islamitische scholen ook hindoestaanse scholen (zoals Sri Saraswati) en een EBG-school (Concordia, voornamelijk Surinaams). Deze scholen zijn vanaf hun oprichting zwarte scholen en verdienen als zodanig aandacht en ondersteuning.

GroenLinks is tegen gedwongen spreiding van leerlingen, maar de vrije keuze van ouders kan wel leiden tot maatschappelijk ongewenste resultaten. Het ontstaan van zwarte scholen is zo'n ongewenst resultaat. Daar waar mogelijk – namelijk in gebieden met een gemengde bevolking – zijn initiatieven gericht op het herwinnen van een evenwichtige schoolbevolking de moeite van het ondersteunen waard.

Dit laat onverlet dat de nadruk moet blijven liggen op het bestrijden van onderwijsachterstanden. Goed onderwijs gaat voor gemengd onderwijs.

A.3 Voortijdige schoolverlaters moeten terug in de banken

Door voortijdig de school te verlaten verliezen jongeren hun toekomstkansen. Bovendien zijn het vaak deze jongeren die kampen met moeizame integratie en hun omgeving een gevoel van onveiligheid bezorgen.

Weliswaar heeft de politiek tegenwoordig iets meer aandacht voor dit probleem (bijvoorbeeld het project Beroepsonderwijs Ontketend), maar dat heeft het tij nog niet kunnen keren. In 2002 was het percentage voortijdig schoolverlaters in Rotterdam 9,8; in 2003 was dit gestegen tot 10,1. Een sterkere aanpak is dus nodig.

Concreet wil GroenLinks:

1. De ouderbetrokkenheid bij het onderwijs moet verbeterd worden. Welzijns- en Onderwijsorganisaties moeten ingezet worden om ouderorganisaties per school te vormen en ondersteunen. Initiatieven van migrantenzelforganisaties gericht op verbetering van de relatie school-ouder-kind moeten actief worden ondersteund. Ouders die steun zoeken bij opvoedingsvragen moeten die steun ook krijgen.
2. Verbetering van de individuele begeleiding leerlingen. Systemen die werken met mentoren zijn vaak succesvol. Echte probleemleerlingen behoeven een sluitende aanpak van zorg en hulpverlening met het

uitzicht een perspectiefvol bestaan. Leerlingen moeten echter niet alleen als probleem gezien worden. Een beroep op zelfredzaamheid en constructiviteit van leerlingen op basis van vertrouwen kan goede resultaten opleveren (bijvoorbeeld leerlingbemiddeling).

3. Alle vmbo-scholen moeten brede scholen worden. Jeugdzorg en welzijn moeten het onderwijs veel beter ondersteunen. De ontwikkeling van sociale competenties, beheersing van de Nederlandse taal, verbreding van de kijk op de wereld en verbetering van de motorische ontwikkeling zijn onderdelen van de brede school. Met name als het gaat om het verbreden van het perspectief van leerlingen mag een beroep op het bedrijfsleven worden gedaan.
4. De overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs en van het vmbo naar het mbo moet verbeterd worden. Kop-voetklassen en meer aandacht voor handvaardigheidsvakken binnen het basisonderwijs kunnen hieraan bijdragen.
5. De mogelijkheden van werkend leren en lerend werken moeten vergroot worden, met meer nadruk op praktijkonderwijs voor die leerlingen die dat nodig hebben.
6. De leerplichtwet moet strikt gehandhaafd worden. Als leerlingen wegblijven van school moet daar veel eerder op gereageerd worden.
7. Bedrijven dienen door de overheid rechtstreeks te worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om voor voldoende stageplaatsen en de bijbehorende begeleiding te zorgen.

A.4 Meer aandacht voor duurzaamheid

GroenLinks vindt dat in Rotterdam vanaf het basisonderwijs meer moet komen voor natuur- en milieu-educatie. Een goed voorbeeld van duurzaamheid in het onderwijs is het ontstaan van Eco-Schools, waarbij aandacht voor natuuronderwijs is verankerd in het leerplan. Dat kan door het creëren van doorlopende leerlijnen voor milieuzorg en duurzaamheidsthema's.

Welzijn en veiligheid: een recht voor alle Rotterdammers

Voor het welzijn van mensen zijn alledaagse dingen van het grootste belang. Goede contacten met burens, vrienden, familieleden, het beoefenen van sport en andere vormen van vrijetijdsbesteding, een woonomgeving zonder al te veel ergernissen. Mensen geven daar op hun eigen wijze vorm aan.

Daarnaast heeft de overheid een verantwoordelijkheid voor welzijnsvoorzieningen, (sport)accommodaties en ontmoetingsplekken. Juist een geïndividualiseerde samenleving, waarin sociale cohesie niet altijd spontaan ontstaat, vraagt om een creatieve en stimulerende overheid. Welzijnsbeleid is daarom niet uitsluitend voor mensen die in een achterstandspositie verkeren.

Bij samenlevingsopbouw gaat het om ondersteuning van actieve bewoners, stimuleren van ontmoeting tussen groepen met uiteenlopende etnische en culturele achtergronden, bieden van toekomstperspectieven aan jongeren die het gevoel hebben er niet bij te horen, enzovoort. Op dit terrein kan een politiek van publieke betrokkenheid bij uitstek handen en voeten krijgen.

B.1 Welzijn zorgt voor mondige burgers

De vrijwillige inzet en betrokkenheid van mensen vormt nog altijd het belangrijkste sociaal kapitaal van de samenleving. De zorg, het welzijnswerk, culturele initiatieven, sportclubs: zonder vrijwilligers bestaan ze niet. Het activeren van mensen en het stimuleren van netwerken waarbinnen mensen zich inzetten voor elkaar, voor hun omgeving of voor gedeelde hobby's is daarom niet alleen een belangrijke taak voor alle publieke instellingen, maar ook voor het bedrijfsleven.

De overheid kan helpen door de combinatie van betaald en onbetaald werk beter mogelijk te maken en door verenigingen en clubs terzijde te staan bij het werven en vasthouden van vrijwilligers.

Concreet wil GroenLinks:

1. Welzijnsorganisaties formuleren een 'citizen charter', een burgerhandvest, waarin zij concreet maken hoe zij burgers bij hun werk en de beoordeling daarvan willen betrekken.
2. De positie van het vrijwilligerswerk wordt verbeterd, met speciale aandacht voor jongeren, ouderen en migranten.
3. Er komt een Rotterdamse gedragscode voor de wijze waarop (deel-)gemeente, projectontwikkelaars, woningcorporaties en andere instellingen burgers horen te betrekken bij plannen die hun buurt raken.
4. Jongeren krijgen een stimulans voor het doen van vrijwilligerswerk door ervaringsjaren tussen schoolopleidingen of tijdens studies financieel aantrekkelijker te maken en te laten 'meetellen' in het onderwijs.
5. Jongeren krijgen meer mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het aanbod van welzijnswerk door zelf te worden betrokken bij de opzet en de uitvoering van het activiteiten aanbod. Ook worden jongeren meer betrokken bij de vormgeving van de verschillende vormen van jeugdzorg.
6. Er komt meer geld voor uitbreiding en kwalitatieve verbetering van de maatschappelijke opvang, waardoor er ruimte ontstaat voor persoonlijke begeleiding bij het vinden van inkomen, huisvesting en dagbesteding.
7. Hulpverleningsinstellingen die gezamenlijk voorzien in combinaties van zorg, opvang en werk voor kwetsbare groepen als daklozen, verslaafden en psychiatrische patiënten, kunnen rekenen op ruime (stimulerings-) subsidies.
8. Binnen de arbeidsreïntegratie wordt geld gereserveerd voor extra intensieve vormen van activering en werk voor kwetsbare groepen als daklozen, verslaafden en psychiatrisch patiënten.
9. Gesubsidieerde instellingen die langdurig onder de maat presteren, verliezen hun subsidie. Het vrijvallende geld wordt benut ten bate van instellingen die wel presteren en/of initiatieven 'van onderaf'.
10. Er komt een gemeentelijke welzijnsinspectie naar analogie van de onderwijsinspectie. Deze bezoekt aangekondigd en onaangekondigd de gesubsidieerde instellingen om te toetsen of aan de werkplannen voldaan wordt. De rapportage van deze inspectie speelt een belangrijke rol bij de verdeling van de toekenning van volgende subsidies. Bij ernstig falen kunnen subsidies teruggevorderd worden.

B.2 Sport en recreatie

Mensen sporten steeds minder zelf. Dat is ook steeds lastiger om te doen, want sportaccomodaties liggen vrijwel allemaal aan de rand van de stad. Alleen voor sport in georganiseerd verband en voor topsport lijkt nog ruimte te zijn.

Concreet wil GroenLinks:

1. Sport en spel krijgen weer een centrale plaats in woonwijken in plaats van te worden verplaatst naar de randen van de stad. Trapveldjes keren terug in het straatbeeld.
2. Sportprojecten voor kinderen en jongeren op pleinen en in sportzalen in wijken worden gestimuleerd. Sportverenigingen, scholen, jeugd- en jongerenwerk worden daarbij actief betrokken én ondersteund.
3. Samenwerking tussen scholen, sportverenigingen en jeugd- en jongerenwerk wordt gestimuleerd. De overheid draagt bij aan activiteiten én aan multifunctionele complexen waarin welzijns-, onderwijs- en sportfuncties op een speelse manier worden gecombineerd: verenigingen die gebruik maken van de sportzalen van een school, een brede school op een sportpark, enzovoort.
4. Sportvoorzieningen voor mensen met een lichamelijke en een verstandelijke handicap of functiebeperking, moeten worden uitgebreid en geïntegreerd in algemene sportvoorzieningen.

B.3 De wet maatschappelijke ondersteuning

Tegenwoordig wordt meer nadruk gelegd op de eigen verantwoordelijkheid; er wordt meer zelfredzaamheid verwacht en minder ondersteuning of zorg geboden. De nieuwe wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) die vanaf 2006 gefaseerd wordt ingevoerd is daar een voorbeeld van. Een groot deel van de zorg, zoals huishoudelijke hulp en ondersteunende en activerende begeleiding wordt overgeheveld van het rijk naar de gemeenten.

GroenLinks ziet veel risico's bij de invoering van de WMO, zeker omdat de wet er op is gericht om de toenemende kosten van de zorg door het rijk op het bordje van de gemeenten te schuiven zonder dat daar extra gelden voor beschikbaar komen. In een verhardende ieder-voor-zich samenleving liggen vereenzaming en verloedering op de loer. Toch zijn er ook kansen. Het steven van de wet naar de integratie van zorg in de maatschappij sluit aan bij de GroenLinkse ideeën over het mogelijk maken van individuele keuzes. Daarvoor moet dan wel een aantal voorwaarden worden voldaan. .

Nu zorg en welzijn allebei grotendeels onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen, kunnen gemeente en deelgemeenten zorgdragen voor de samenhang. Mensen met behoefte aan zorg of ondersteuning kunnen dan op een plek met hun zorgvraag terecht. Dit loket heeft niet alleen een informatie- en doorverwijsfunctie, maar ondersteunt en begeleidt cliënten naar het zorgaanbod. Met een dergelijke maatgerichte aanpak staat de zorgvraag centraal en wordt het aanbod daarop afgesteld

Simpel gezegd: bij het loket waar aanpassingen aan een huis kunnen worden aangevraagd, worden mensen meteen geïnformeerd over de mogelijkheden voor thuiszorg en huishoudelijke hulp en kan dat daar ook ter plekke geregeld worden.

Concreet wil GroenLinks:

1. De gemeente zorgt ervoor dat de WMO niet leidt tot bezuinigingen op het aanbod of de kwaliteit van de voorzieningen.
2. Mensen die zorg nodig hebben, krijgen deze ook. Een gemeentelijke zorgplicht vervangt de rijkszorgplicht.
3. De gemeente verstrkt goede, duidelijke informatie over het zorgaanbod. Elke wijk krijgt een toegankelijk zorgloket waar mensen goede ondersteuning en begeleiding krijgen.
4. Er komen dienstencentra die het mogelijk maken dat mensen langer zelfstandig blijven wonen. Het gaat hierbij om diensten als huishoudelijke hulp, hulp bij het aankleden en wassen en dergelijke, boodschappendiensten, maaltijdservice, vervoer, klussendiensten en ondersteuning bij persoonlijke contacten en persoonlijke administratie.
5. Er worden zo min mogelijk eigen bijdragen gevraagd voor zorg; eigen bijdragen zijn in elk geval altijd

inkomensafhankelijk.

6. Mantelzorg- en vrijwilligersorganisaties worden extra (financieel) ondersteund.

7. De zorg die mantelzorgers bieden kan tijdelijk worden overgenomen door professionele zorgverlener om de mantelzorger te ontlasten. Deze respijtzorg wordt door de gemeente gefaciliteerd.

8. Bij de uitwerking van het WMO-beleid krijgen patiënten- en cliëntenorganisaties en uitvoerende professionals een belangrijke stem.

B.4 Diversiteit is een kans

Rotterdam is een kansrijke multiculturele stad. Het gaat erom emancipatiebewegingen kansen te geven door de sociale en maatschappelijke belemmeringen voor mensen en groepen weg te nemen. Dat betekent dat de multiculturaliteit op verschillende, zo niet de meeste terreinen waar de politiek in de samenleving een bestuurlijke rol speelt, één van de feiten is die bij het vinden van een oplossing betrokken wordt. Op alle terreinen gaat het om vormgeven van een integrale vreedzame en solidaire samenleving. Problemen los je samen op, niet door ze over de schutting naar de (allochtone) burens te gooien. GroenLinks pakt de problemen van Rotterdam aan door zoveel mogelijk Rotterdamers erbij te betrekken.

In een maatschappij waarin de onderlinge verbondenheid steeds meer verdwijnt, wordt solidariteit als cultuurwaarde steeds minder doorgegeven. Daarom is het bestaan van organisaties op basis van culturele identiteit van groot belang. De bijdrage van deze instellingen aan het oplossen van de stadsproblemen kan dienen als criterium voor financiering.

Om deze route succesvol te kunnen inslaan zijn forse maatregelen tegen mechanismen van uitsluiting en discriminatie nodig. GroenLinks strijdt met alle macht tegen de impliciete en expliciete xenofobieën; daar waar discriminatie plaatsvindt, wordt deze hard(er) bestreden. Anderzijds dient samenwerking tussen oude en nieuwe Nederlanders juist te worden beloond.

Hoewel de landelijke Commissie Blok concludeerde dat de integratie in het algemeen geheel of gedeeltelijk is geslaagd, gaat het lang niet met alle migranten goed. Vooral migranten met een lage opleiding, jongeren en islamitische vrouwen staan er te vaak slecht voor. Hun emancipatie stopt, er is gebrek aan kansen en aan perspectief. Ze weten de weg naar school, naar de arbeidsmarkt onvoldoende te vinden. Sommige jongeren veroorzaken overlast en verspreiden angst. Conflicterende culturele opvattingen en gedragingen veroorzaken spanningen en onbegrip. Onder die achterstanden en spanningen lijden niet alleen de allochtonen zelf. Vooral de autochtone kansarmen

hebben daar ook last van. Het is in hun buurt, school of werkomgeving waar zich de negatieve gevolgen van het gebrekkige integratiebeleid het meeste doen voelen. Autochtone en allochtone kwetsbaren delen hun zwakke sociaal-economische positie, maar delen niet hun taal en cultuur. Dat maakt het samenleven aanmerkelijk meer ingewikkeld en gespannen. Voor de verbetering van de positie van beide groepen is het essentieel om te investeren in hun sociaal-economische emancipatie. Dat betekent het vergroten van hun kansen in het leven en het verminderen van ongelijkheid. Vooral in het onderwijs en op de arbeidsmarkt moet daarvoor veel gebeuren, maar ook bijvoorbeeld op het terrein van huisvesting en veiligheid.

Vanzelfsprekend zijn daarmee de problemen rond taal en cultuur niet opgelost. Allochtonen staan namelijk voor een dubbele emancipatie. Ze moeten tegelijkertijd hun sociaal-economische achterstand én de barrières van een vreemde taal en cultuur overwinnen. Een aanzienlijk deel van de allochtone meisjes en homo's staat in feite zelfs voor drievoudige emancipatie, omdat zij daar bovenop kampen met onderdrukking en discriminatie in eigen kring.

De barrières in taal en cultuur kunnen allochtonen deels zelf overwinnen, maar niet iedereen kan dat alleen. Daarvoor is ook de samenleving met al haar instituties nodig, inclusief de overheid. Voor zowel autochtoon als allochtoon is het van groot belang dat iedereen dezelfde taal spreekt en kennis

heeft van de Nederlandse samenleving en cultuur. Dat vraagt om een veel betere inburgering, ook van allochtonen die hier al lang zijn. Die inburgering moet veel sterker een verplichtend karakter krijgen: voor de deelnemers, maar ook voor de aanbieders en de overheid. De samenleving moet zich bovendien open durven en willen stellen voor nieuwe groepen. En nieuwe groepen moeten zich open durven te stellen voor de nieuwe samenleving waarin zij leven. Integratie vraagt óók om wederzijds respect en acceptatie. Discriminatie, stigmatisering en vooroordelen zijn onacceptabel. Onze samenleving dient intolerant te zijn tegen intolerantie. Eén van de meest beschamende conclusies van de commissie Blok was dat veel allochtonen wel geïntegreerd zijn, maar zich niet geaccepteerd voelen. Niet de integratie maar de acceptatie lijkt mislukt. Dat vraagt om voortdurende tegenactie.

Goede integratie vereist emancipatie van individuen én van groepen. Groenlinks pleit er voor de statische benadering van 'integratie met behoud van identiteit' te vervangen door de dynamische benadering van 'integratie door emancipatie'. Geëmancipeerde burgers zijn geïntegreerde burgers.

Concreet wil GroenLinks:

1. Gebieden waar sprake is van achterstanden op sociaal-economisch gebied en van grote onderwijsachterstanden, worden benoemd tot maatschappelijke kansenzones. In deze gebieden worden in navolging van de Taakgroep Sociale Infrastructuur (onder leiding van Rene Diekstra) 'sociale' mariniers benoemd, die noodzakelijke sociale veranderingen in beweging brengen.
2. GroenLinks wil dat de overheid alleen nog subsidie verstrekt aan organisaties die emancipatie en integratie bevorderen. De samenstelling van het bestuur vormt hierbij mede een criterium. Vrouwen dienen een volwaardige rol te kunnen spelen. Allochtone vrouwenorganisaties hebben een belangrijke rol in de emancipatie. Zij krijgen met voorrang steun. GroenLinks wil dat de overheid alleen nog subsidies verstrekt aan organisaties die bijdragen aan het oplossen van problemen in de samenleving.
3. Vrouwen moeten voorrang krijgen bij de inburgering. Het aanbod van inburgeringscursussen is te schaars en moet fors worden verbeterd en uitgebreid. Maar zolang er schaarste is, moeten er keuzes worden gemaakt. Vrouwen hebben gemiddeld een meer kwetsbare en achtergestelde positie die moet worden ingelopen. Juist vrouwen grijpen vaak de kansen die onze samenleving biedt. Door de grote rol die vrouwen spelen in opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen is er sprake van een zo groot mogelijk maatschappelijk effect.
4. Er moet een commissie komen gericht op de emancipatie van alle Rotterdamse mannen. Het gaat hier om scholing en voorlichting over bijvoorbeeld de gelijkwaardigheid van man en vrouw, de vrijheid en zelfstandigheid van vrouwen, en de rol van vaders in de opvoeding van kinderen.
5. Discriminatie zal krachtig bestreden worden. Een actief opsporingsbeleid maakt onderdeel uit van het beleid, bijvoorbeeld door opsporingambtenaren incognito op pad te sturen. Slachtoffers en organisaties die discriminatie bestrijden krijgen steun van de gemeente. In het beleid zal wederkerigheid centraal staan: dezelfde regels die jou beschermen, beschermen mij en alle anderen ook.
6. De gemeente organiseert en stimuleert discussie en dialoog over het verbod op discriminatie in verhouding tot de andere grondrechten. Organisaties die zich hiermee bezig houden, krijgen actief ondersteuning.
7. Alle oudkomers die hiervoor in aanmerking komen, krijgen een inburgeringsaanbod op maat. Voor ouderen boven 57,5 jaar is deelname vrijwillig. Voor oudkomers die bemiddelbaar zijn voor werk, maar bij wie het niet-beheersen van het Nederlands een belemmering vormt, moet deelname verplicht zijn.
8. De inburgermarkt moet inzichtelijker worden. De marktwerking die is ingevoerd bij de inburgering, heeft geleid tot een ondoorzichtige jungle, met zeer uiteenlopende kwaliteit. Van de inburgeraars kan niet worden verwacht dat zij vooraf een goede beoordeling kunnen maken. Het is een taak van de overheid de verschillen voor inburgeraars inzichtelijk te maken.
9. De kwaliteit van inburgeringscursussen moet verbeteren. Voor veel migranten kan de Nederlandse samenleving een schok zijn. Homoseksualiteit, een taboe in veel landen, is hier geaccepteerd. Samenwonen is eerder norm dan uitzondering, kledingvoorschriften en het straatbeeld zijn los en tolerant. GroenLinks vindt dat belangrijke verworvenheden, maar kan zich voorstellen dat mensen uit een geheel andere cultuur daar moeite mee hebben. Om spanningen te verminderen of weg te nemen, moeten de inburgeringscursussen migranten beter voorbereiden op die voor hen nieuwe cultuur. Dat betekent dat we naast aandacht voor taalbeheersing ook aandacht willen voor emancipatie, kennis van andere leefstijlen en begrip van de ongeschreven regels van de samenleving.
10. Zowel het reguliere onderwijs als de inburgeringscursussen moeten beter gaan voorbereiden op deelname aan de arbeidsmarkt. In het onderwijs wordt al steeds meer gewerkt met maatschappelijke stages en met combinaties van werken en leren (duale trajecten). Dat is een goede ontwikkeling, die GroenLinks wil uitbreiden tot de inburgeringscursussen. Een maatschappelijke stage moet een vast onderdeel worden

van alle inburgeringscursussen, behalve voor mensen die al een baan hebben of erkend vrijwilligerswerk doen. Bovendien moeten er meer duale inburgeringscursussen komen, in samenwerking met werkgevers. Inburgering kan ook heel goed op de werkvloer plaatsvinden.

11. Taalonderwijs wordt waar mogelijk gecombineerd met beroepsstages. De noodzaak om in een werkomgeving de taal te spreken verhoogt de leermotivatie.
12. De talenten van allochtone vrouwen worden slecht benut. Daarom moet er gericht beleid komen om hen maatschappelijk te activeren, onder andere door hun positie op de arbeidsmarkt te verbeteren.

B.5 Armoedebestrijding: waar een wil is, is een weg

Het armoedebeleid is de afgelopen jaren verwaarloosd in Rotterdam. Tegelijk heeft de landelijke overheid een serie maatregelen genomen die de toch al kwetsbare positie van de laagste inkomen verder heeft verslechterd.

Uit onderzoek naar de financiële positie van huishoudens met een minimuminkomen in Rotterdam (rapport 'Rond of Rood?' uit 2004) blijkt dat de Rotterdamse minima er de laatste jaren op achteruit zijn gegaan: het vrij besteedbare inkomen is met drie procent gedaald. Met name de stijging van de woonlasten en de ziektekosten zijn hieraan schuld. Compensatie via de bijzondere bijstand is minder geworden. Meer huishoudens kampen met problematische schulden.

Ondanks de grote nadruk van de Wet Werk en Bijstand (WWB) op werk boven inkomen wijst ook dit onderzoek uit dat werk met een inkomen rond het minimum financiële problemen niet voorkomt. Integendeel: werkenden met een salaris tot 125 procent van het sociale minimum zijn vaak kwetsbaarder voor financiële problemen dan uitkeringsgerechtigden. Zij hebben vaker en gemiddeld hogere schulden en geven ook vaker aan niet rond te kunnen komen.

Concreet wil GroenLinks:

1. Mensen aan de onderkant van de samenleving nog beter voorlichten over bestaande regelingen waar zij geen gebruik van maken (zoals bijzondere bijstand).
2. De gemeente moet een tegemoetkoming inzake ziektekosten geven (Rotterdam heeft daar extra geld voor gekregen van het rijk; dat moet worden aangewend voor dit doel).
3. Er moet een categorale bijzondere bijstand voor 65+ers komen.
4. Sociaal isolement dient te worden bestreden door onder andere de formulierenbrigade opnieuw in te voeren. De formulierenbrigade kan een reïntegratietraject zijn, dat bijstandsgerechtigden op weg helpt naar een reguliere baan, terwijl de 'brigadier' andere mensen helpt die de weg kwijt raken tussen de vele paperassen.
5. De uitvoeringskosten van de (bijzondere) bijstand moeten in kaart gebracht worden en er moeten voorstellen komen om procedures te vereenvoudigen en zo goedkoper en toegankelijker te maken.
6. Om de woonlasten te verminderen moeten energiebesparingsmaatregelen gestimuleerd worden.
7. Er komen spreekuren, telefoonlijnen enzovoort waar mensen hun ervaringen kwijt kunnen over de wijze waarop ze behandeld zijn door instanties, waaronder de sociale dienst. De bundeling van deze ervaringen worden gerapporteerd aan de gemeenteraad en vormen mede de basis van verbetervoorstellen voor de uitvoeringsinstanties.
8. De schuldhulpverlening moet veel beter. Er moet worden nagegaan in hoeverre het beleid van de sociale dienst en andere uitvoeringsinstanties bijdraagt aan het ontstaan en voortbestaan van problematische schulden. De sociale dienst moet regelmatig met de Voedselbank overleggen om te analyseren wat belangrijke factoren zijn bij het ontstaan van problemen.
9. De ID-banen hebben de afgelopen jaren bewezen maatschappelijk zeer relevant te zijn. In het onderwijs, de zorg en welzijn zijn de ID'ers onmisbaar geworden. Zij zorgen voor participatie en vermindering van sociaal isolement. Op grond van nieuwe Wet Werk en Bijstand worden initiatieven ontwikkeld die de meerwaarde van de oude ID-banen regeling behouden.
10. Er moeten nog meer dan nu mogelijkheden komen voor mensen (die dat willen of voor wie dat een goed alternatief is) om tegen een bonus (uitkering + vrijstelling van sollicitatieplicht + stimuleringspremie) maatschappelijk zinvolle taken te verrichten, in georganiseerd kader of in eigen beheer. Dergelijke initiatieven moeten niet lamgelegd worden met een (vaak irreële) uitstroombdwang.
11. Fraude en misbruik moeten bestreden worden, maar dat gaat niet beter als iedereen met een minimuminkomen gezien wordt als een potentiële fraudeur, terwijl velen zich vooral in de steek gelaten

voelen. De gemeente moet voor de overgrote meerderheid die terecht aanklopt, een partner zijn die hulpvaardig meedenkt en ervoor zorgt dat geen mogelijkheden onbenut blijven.

12. In samenwerking met externe partijen, zoals onderwijsinstellingen, en deelgemeenten stimuleert en subsidieert de gemeente Rotterdam de totstandkoming van winkels voor minima, inkomensgroepen met problematische schulden en voor mensen met een netto besteedbaar inkomen onder het sociaal minimum.

B.6 Ouderen verdienen meer aandacht

Rotterdam is een jonge stad. Daardoor vergeet men wel eens dat er ook veel ouderen wonen. Met het groeien van de jaren wordt het risico groter afhankelijk te worden van anderen en zorg te moeten ontvangen. Veel ouderen in Rotterdam hebben een zwakke financiële positie en velen leven zelfs onder de armoedegrens. Veel voorzieningen die voor deze doelgroep beschikbaar waren, zijn afgeschaft. Ook worden ouderen vaak lastiggevalen met administratieve rompslomp, waardoor zij gedemotiveerd worden om zorg af te nemen. Met name de allochtone ouderen hebben hier door de taalhandicap extra last van. Hulpverlening op dit gebied schiet tekort. Een zwakke financiële positie en niet kunnen omgaan met de administratie versterken het sociale isolement van deze groep. GroenLinks pleit voor het versterken van de (financiële) positie van de ouderen en het laagdrempelig maken van de ouderenvoorzieningen.

Het aantal allochtone ouderen in Rotterdam wordt steeds groter. Deze ouderen hebben specifieke behoeften waar de ouderinstellingen over het algemeen niet aan kunnen voldoen (ouderdom wordt door allochtone ouderen anders beleefd in vergelijking met autochtone ouderen). GroenLinks vindt dat de zorg aangepast dient te worden aan de specifieke behoeften van deze groep en de instellingen dienen een actief diversiteitbeleid te voeren.

Veel ouderen willen zolang mogelijk in hun vertrouwde omgeving (thuis) blijven wonen. Dit verdient stimulering. De overheid kan voorkomen dat ouderen vroeg in het verzorgingshuis belanden, onder meer door goede woonomstandigheden, mobiliteit, eigen activiteiten, gezond eten en beweging. Daarnaast dient er geëxperimenteerd te worden met bijzondere woonvormen (zoals het Harmonicaproject in Delfshaven).

Concreet wil GroenLinks:

1. De zorg dient aangepast te worden aan de behoefte van verschillende doelgroepen.
2. Zorginstellingen dienen een actief diversiteitbeleid te voeren.
3. De financiële positie van ouderen met een laag inkomen dient te worden versterkt.
4. Ouderenvoorzieningen dienen laagdrempelig en toegankelijk te zijn.
5. Actieve benadering van de doelgroep met alle informatie over de mogelijke maatregelen en voorzieningen voorkomt onnodige problemen.
6. De bureaucratie in het ouderenwerk dient te worden verminderd door bijvoorbeeld de gemeentelijke belastingen automatisch kwijt te schelden.
7. Huizen moeten zo gebouwd worden dat ze aangepast kunnen worden aan de behoeften van oudere en wellicht minder mobiele mensen. Er dient ook geëxperimenteerd te worden met bijzondere woonvormen voor (migranten)ouderen.
8. Het gebruik maken van de mogelijkheden van ouderen (kunde, ervaring, vaardigheden, enzovoort) dient sterker dan nu te worden gestimuleerd.
9. Naast materiële voorzieningen moeten voor ouderen ook middelen gereserveerd worden om eenzame ouderen bij te staan in hun levens- en zingevingsvraagstukken. Anders gezegd: zorg is meer dan in sneltreinvaart wat schoonmaken, maar ook in sociale contacten voorzien.

B.7 Veiligheid is meer dan dweilen met de kraan open

Het startpunt van alle preventie is de thuissituatie. Huiselijk geweld heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen (ook van de politie) en deze aandacht is ook zeker de komende jaren nog nodig. Wanneer kinderen en vrouwen thuis al niet veilig zijn, hoe kunnen zij zich dan ooit ontwikkelen tot

volledig gemancipieerde en zelfstandige burgers?

De overgrote meerderheid van (jonge) daders zit in een slechte sociaal-economische positie. Dat is geen rechtvaardiging voor crimineel of overlastgevend gedrag, maar het bieden van kansen (en zelfs tweede kansen) aan jongeren door middel van opmaat gesneden leer-werk trajecten zorgt ervoor dat minder jongeren uit de boot vallen.

Het alleen maar opjagen van 'draaideur' criminelen en andersoortige veelplegers blijft dweilen met de kraan open. Juist voor (verslaafde) veelplegers is het van belang dat reclassering, zorg, opvang en politie hun werk goed uit voeren in plaats van het blijven rondpompen (op straat – in gevangenis – op straat) van veelplegers.

GroenLinks is altijd van mening geweest dat de beste aanpak van veiligheidsproblemen ligt in preventie (voorkomen dat mensen ontsporen), niet in pure handhaving (in actie komen als ze al ontspoord zijn). Vanzelfsprekend moet criminaliteit worden bestreden en is straffen nodig. Soms is een harde aanpak de enige oplossing. Maar een afschrikkende werking heeft het nauwelijks.

Repressie is dan ook nooit de volledige oplossing. Tegengaan van schooluitval, jongeren aan werk en zinvolle vrijetijdsbesteding helpen, opvoedingsondersteuning, het zijn stuk voor stuk maatregelen die op lange termijn meer effect hebben dan het ophangen van nog meer camera's, het verder uitbreiden van preventief fouilleren of het instellen van nog meer samenscholingsverboden.

Als overlastgevers de maatregelen in het kader van veiligheid als onrechtvaardig ervaren, vergroot dat de kans dat ze werkelijk ontsporen. Overdreven inzet van politie kan daardoor averechts werken voor de veiligheid.

Concreet wil GroenLinks:

1. Slachtofferhulp moet een veel centralere positie in het veiligheidsbeleid krijgen. Zo moeten er voldoende opvangplekken komen voor slachtoffers van huiselijk geweld, die erop gericht zijn om slachtoffers weer een zelfstandige toekomst te geven.
2. Wijk Veiligheids Actie Programma's worden opgesteld in samenspraak met bewoners van de desbetreffende wijk, met voldoende financiële middelen.
3. Er komt meer aandacht voor reclassering en rehabilitatie van met name veelplegers en criminele jongeren.
4. Preventief fouilleren wordt afgeschaft.
5. De 'achterdeur' van de coffeeshop wordt gedecriminaliseerd: de productie van cannabis wordt onder voorwaarden toegestaan, zodat er een controle op de kwaliteit plaats kan vinden en er een einde komt aan gevaarlijke illegale wietplantages in woonwijken
6. Het experiment met medische verstrekking van heroïne voor langdurig verslaafden wordt uitgebreid. Daarnaast komt er een experiment met medische verstrekking van cocaïne.
7. Er komen meer niet-overlastgevende geruikersruimtes voor verslaafden, zodat zij in een veilige omgeving drugs kunnen gebruiken zonder anderen daarbij tot last te zijn.

Wonen, buitenruimte en vervoer: meer balans, meer groen

Hoewel in Rotterdam veel is verbeterd, zijn er nog veel tochtige en vochtige huizen en heeft nog niet iedereen een goede en passende woning. Ook zijn er wijken waarin veel dezelfde soort saaie woningen staan. GroenLinks vindt dat dit moet veranderen. Alle woningen moeten van goede kwaliteit zijn. Er moet een goed evenwicht zijn tussen sociale en vrije sector, tussen koop- en huurwoningen, en tussen grote en kleine woningen.

Ondanks de verbeterde uitstraling van Rotterdam in het afgelopen decennium trekken veel mensen de stad uit, omdat ze het wonen en leven elders aantrekkelijker vinden. Het gaat dan vooral om mensen met kinderen en met een modaal of hoger inkomen. Zij kunnen geen geschikte woning in Rotterdam vinden of zoeken een meer gezonde, rustige of groene woonomgeving. GroenLinks wil deze mensen vasthouden. Rotterdam moet een stad zijn waarin het voor iedereen prettig is te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Een stad ook die dynamisch is en zich telkens weet aan te passen aan nieuwe inwoners met nieuwe wensen en talenten.

C.1 Rotterdam vraagt om een diverse woningmarkt

Uitgangspunt voor het volkshuisvestingsbeleid is dat iedereen recht heeft op een betaalbare woning. Daarom mag volgens GroenLinks sociale woningbouw alleen gesloopt worden als de huizen slecht zijn en niet meer opgeknapt kunnen worden. Als tot sloop besloten wordt, moet aan de bewoners gevraagd worden wie in de buurt wil blijven wonen. Die bewoners en hun woonwensen en financiële mogelijkheden zijn bepalend voor de nieuwbouw die hun gesloopte huizen vervangt. Elke buurt krijgt hierdoor een andere mix van koop en huur, en van duur en goedkoop. Verkoop van sociale huurwoningen is alleen wenselijk als die woningen niet verhuurbaar blijken.

GroenLinks vindt dat iedereen zelf mag kiezen waar hij wil wonen. Daarom is voor geen enkele woning en voor geen enkel gebied een huisvestingsvergunning nodig. Wel moeten overlastgevers streng worden aangepakt, evenals huisjesmelkers en malafide kamerbemiddelingsbureaus.

Er zijn al genoeg standaardwoningen in Rotterdam. Er moet meer kleur en fleur in de stad komen. GroenLinks wil daarom experimenten met zelf bouwen verder stimuleren. Ook is GroenLinks voorstander van de bouw/verbouw van flexibele en levensloopbestendige en meer-generatie- woningen. Woongroepen, bijvoorbeeld voor ouderen, krijgen alle mogelijkheden. Daarnaast moet geëxperimenteerd worden met bijzondere woonvormen voor (migranten)ouderen.

Op dit moment is er onvoldoende huisvesting voor ouderen, gehandicapten, grote gezinnen, jongeren en studenten. Met name voor degenen onder hen met een laag inkomen moet extra gebouwd dan wel aangepast of gerenoveerd worden. Uiteraard worden de betrokkenen en hun belangenbehartigers gevraagd naar hun wensen. Huizen moeten zo gebouwd worden dat ze aan te passen zijn aan de behoeften van oudere en wellicht minder mobiele mensen. Speciale aandacht verdienen dak- en thuislozen. Samen met woningbouwcorporaties moet de gemeente ervoor zorgen dat er voldoende panden geschikt gemaakt worden voor kamerbewoners, al of niet met begeleiding.

Bij renovatie en nieuwbouw bestaat nog weinig aandacht voor het milieu. GroenLinks vindt dat plannen altijd beoordeeld moeten worden op dit punt. Duurzaam bouwen moet het uitgangspunt zijn. Dat betekent dat milieuvriendelijke materialen worden gebruikt en dat de woningen en gebouwen minimaal aan de energieprestatienorm voldoen. Ook de bestaande bouw moet na renovatie minimaal veertig procent energiezuiniger zijn ten opzichte van de oude situatie.

Bij elk bouwproject moet bovendien gelet worden op de gevolgen voor de omgeving. Er moet gebruik gemaakt worden van milieuvriendelijke en warme natuurlijke materialen. Gevelbeplanting en daktuinen zouden uitgangspunt moeten zijn bij nieuwbouwwerken. Het gemotoriseerde verkeer moet minder ruimte krijgen, want het schaadt de luchtkwaliteit, de verkeersveiligheid, het woongenot en het zorgvuldige gebruik van de schaarse ruimte. GroenLinks wil geen nieuwe wegen in de stad, maar wel

doorgaande fietspaden en overal voldoende parkeerplaatsen voor fietsen. Kantoren en voorzieningen met veel bezoekers moeten in de buurt van ov-knooppunten worden gebouwd. Bij nieuwbouwprojecten wordt meteen gezorgd voor openbaar vervoer dicht in de buurt.

Als goedkope woningen gesloopt worden ten gunste van duurder, moet de betreffende eigenaar ervoor zorgen dat de zittende huurder tegen dezelfde prijs een vergelijkbare woning krijgt.

Rotterdam streeft daarom naar nieuwe verhoudingen tussen de overheid en de woningcorporaties. Het dilemma tussen object- en subjectsubsidies dient niet meer gescheiden te zijn nu de woningcorporaties geprivatiseerd zijn. De woningbouwcorporatie zou verplicht moeten worden om iedere Rotterdammer, die bij hem aanklopt, dan wel in zijn eigen woningbestand, dan wel in het woningbestand van een collega-corporatie een woning aan te bieden met een huurprijs die qua maximum gebaseerd is op de inkomenspositie van de huurder. Het is vervolgens de woningcorporatie, die op grond van bewijsstukken die de huurder hem heeft verschaft, de huursubsidie van het rijk (deels) zal terug kunnen krijgen.

Hierdoor wordt de corporatie gedwongen te bouwen voor de huurders, die bij hem aankloppen. Anders heeft hij te dure huizen waarvoor hij minder huur kan vragen op grond van zijn verplichting voor een maximaal bedrag een huurhuis te leveren. De huursubsidie zal alleen aan de corporatie worden uitgekeerd door het rijk tot een bepaald maximum. Hierdoor ontstaat een serieus marktmechanisme, dat ook rekening houdt met de onderkant van de woningmarkt, waarmee de corporatie rekening moet houden.

Een dergelijk mechanisme kan veel onrust voorkomen bij grootschalige herstructurering, zoals die momenteel in Vreewijk, Oud Crooswijk en Nieuw Crooswijk op stapel staan.

Concreet wil GroenLinks:

1. Een actieprogramma voor de verbetering van de woningvoorraad.
2. Meer variatie aan woningtypen.
3. Meer ouderenhuisvesting en betaalbare woningen voor grote gezinnen.
4. Met ontwikkelaars en corporaties afspraken maken over het behouden en/of realiseren van betaalbare woningen voor mensen met een laag inkomen, jongeren/studenten, starters en mensen met een handicap.
5. Meer inspraak van bewoners bij het maken van plannen.
6. Stimuleren van experimenten met zelfbouwen etc.
7. Afschaffen van een inkomenseis of ander discriminerend selectie criterium voor het verkrijgen van een huisvestingsvergunning.
8. Duurzaam bouwen als uitgangspunt voor nieuwbouw en renovatie.
9. Huis-aan-huis projecten voor energiebesparing in buurten met oude woningen.
10. Subsidie op energiebesparingsmaatregelen voor mensen met een laag inkomen.
11. Bij herstructurering meer aandacht voor sociale cohesie.
12. Korting van dertig procent voor tien jaar op de gemeentelijke belastingen voor gebouwen en woningen met een groenverklaring.
13. Structurele aandacht voor duurzaam bouwen bij de dienst Stedebouw en Volkshuisvesting.
14. Prestatie-afspraken maken met wooncorporaties waarin wordt vastgelegd dat de huren niet meer stijgen dan de lonen en uitkeringen.
15. Een nieuwe gemeentelijk woonvisie, gebaseerd op de actuele woningbehoefte.

C.2 Een schone, groene buurt is een leefbare buurt

Hoewel Rotterdam op de plattegrond een van de groenste steden van Nederland lijkt, heeft de stad geen groene uitstraling. Dat komt omdat het groen slecht ontsloten is: je moet het weten te vinden. Er is zowel in het centrum als in de wijken vooral veel steen te zien, zodat de stad er op veel plekken grijs en kil uitziet. Bovendien verdwijnt steeds meer groen uit Rotterdam. Volkstuinjes moeten plaatsmaken voor grote bouwprojecten en bomen en struiken worden weggehaald omdat ze niet in grootscheepse

herstructureringsplannen passen. Het weinige groen wat er is wordt vaak niet goed beheerd of is niet goed toegankelijk.

GroenLinks vindt dat er niet minder groen moet komen, maar juist meer. En niet alleen aan de rand van de stad, maar vooral in de directe woonomgeving. Ruimte kan worden vrijgemaakt door oude bedrijfspanden en havenloodsen te slopen en door van parkeerterreinen ondergrondse parkeergarages te maken. Er moeten in de stad minder gebieden zijn met uitsluitend kantoren. Plannen voor hoogbouw moeten getoetst worden op leefbaarheid voor de directe omgeving. In slechte staat verkerende woningen en gebouwen moeten snel worden opgeknapt. Het beleid van 'schoon, heel en veilig' moet krachtig worden voortgezet en ook uitgebreid. Verder zijn goed onderhouden singels, kaden en oevers van havens, kanalen en rivieren een must. Rondom de Nieuwe Maas moeten meer groenstroken worden aangelegd en moet het uitgaansleven en waterrecreatie gestimuleerd worden.

Schone straten, wegdek dat in orde is, verzorgde plantsoenen: ze verschaffen een gevoel van welbevinden. Volgens de gezondheidsraad voelen mensen zich beter met groen om zich heen. Een toename van de hoeveelheid groen in de wijken zal bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de hele stad. Een goed onderhouden woonomgeving stelt bewoners op hun gemak en zorgt voor een veilige beleving van de buurt. En dat nodigt bewoners weer uit om er zelf tijd en energie in te steken of er op z'n minst zorgvuldig mee om te gaan. Groen en water in de stad zorgen daarnaast voor verkoeling op warme dagen en voor breking van wind rondom (hoge) bebouwing.

De buitenruimte is van alle bewoners in de directe omgeving. Zij moeten daarom ruime inspreekmogelijkheden krijgen. De (deel)gemeente let erop dat de verschillende groepen bewoners evenveel zeggenschap hebben, ook degenen die minder gemakkelijk hun stem laten horen. Zij moeten gestimuleerd worden om mee te doen. Om ervoor te zorgen dat pleinen en wijkparken niet verloederen moet zelfbeheer worden gestimuleerd.

GroenLinks wil dat er duidelijk verschillende typen groen worden onderscheiden, om de meerwaarde ervan voor mens en dier goed uit te laten komen. Het bestaande groen moet niet alleen goed onderhouden worden, maar verdient ook betere bekendheid. Er moet aandacht zijn voor de toegankelijkheid van groen- en watervoorzieningen, bijvoorbeeld voor mensen die slecht ter been zijn. Er moeten voldoende speelplekken zijn voor kinderen van verschillende leeftijden. Ook zijn sport- en ontmoetingsplekken voor jongeren nodig. Daarnaast moet de verkeersveiligheid rondom scholen verbeteren.

Op dit moment ligt er een plan voor een groene infrastructuur in Rotterdam, 'Het Groenplan'. Water en groen zijn hierin de ordenende structuren. GroenLinks staat hier volledig achter en zal zich inzetten om deze structuur optimaal te realiseren. Met name bij de uitvoerende diensten is de werkwijze en het beheer niet in overeenstemming met de gangbare ecologische denkbeelden. Ook is het van belang dat water wel is opgenomen als structuur, maar niet ontsloten wordt voor de bewoners of voor dieren. Natuur is goed voor mensen en moet ook beleefd kunnen worden. Het goed met elkaar verbinden van groene delen is belangrijk voor verschillende diersoorten en plantensoorten.

Concreet wil GroenLinks:

1. Meer mogelijkheden voor autoarm genieten van groen in de directe woonomgeving.
2. Een stadsecoloog aanstellen met dezelfde bevoegdheden als een stadsmarinier
3. Meer bomen in de straten.
4. Beter beheer van groen en water.
5. Beter toegankelijkheid van groenvoorzieningen.
6. Meer speelgelegenheden voor kinderen van verschillende leeftijden.
7. Meer sport- en ontmoetingsplekken voor jongeren.
8. Uitbreiding van 'Thuis op Straat' en 'Duimdrop'.
9. Meer wijkparken, ingericht naar de behoeften van met name bewoners.

10. Standaardrichtlijnen met minimumeisen groen en water bij bouwprojecten Jantje-Betonnorm (drie procent van de bebouwde ruimte voor kinderspeelplekken) richtinggevend.
11. Verbeteren van verkeersveiligheid rondom scholen door 'signaaltegels'.
12. Waterspeelplaatsen en meer grote en kleine fonteinen aanleggen.
13. De oude stadswijken moeten door het openbaar vervoer goed worden ontsloten door voldoende haltes en een goede frequentie. De wijken worden onderling verbonden door 'ringdiensten'. Nieuwe verbindingen mogen niet ten koste gaan van de ontsluiting van de oude stadswijken.

C.3 Rotterdam wordt gezonder met minder auto's

De luchtkwaliteit in het Rijnmondgebied is erg slecht. Vooral de concentratie fijn stof is veel te hoog. Vast staat dat met name het almaar groeiende gemotoriseerde (scheepvaart)verkeer de gezondheid bedreigt. Geschat wordt dat er in de regio Rotterdam ongeveer 1600 tot 2000 mensen eerder overlijden als gevolg van de slechte luchtkwaliteit. GroenLinks vindt dat het tijd is voor drastische maatregelen.

Het autogebruik moet volgens GroenLinks beperkt worden. Het woon-werkverkeer kan verminderd worden door bijvoorbeeld ambtenaren te stimuleren in Rotterdam te komen wonen, zodat zij op de fiets naar hun werk kunnen. In het algemeen moet bevorderd worden dat mensen die in Rotterdam wonen daar ook kunnen werken en andersom. Door goedkope, bewaakte parkeerterreinen bij metrostations aan de rand van de stad en dure parkeergarages in de stad zelf valt het autorijden in de stad zelf te ontmoedigen. Parkeren in de stad wordt duurder naarmate de auto groter en vervuilender is. Voetgangers en fietsers krijgen in de hele binnenstad prioriteit. Door minder autoverkeer wordt de stad bovendien aantrekkelijker.

Het openbaar vervoer is de afgelopen tijd verslechterd. GroenLinks vindt dat die ontwikkeling teruggedraaid moet worden. Hoe beter de dienstregeling is en hoe meer haltes er zijn hoe meer mensen gebruik maken van bussen, trams en metro. Maken er veel mensen gebruik van het openbaar vervoer dan wordt dat daardoor ook prettiger en veiliger, ook voor mensen die nu het openbaar vervoer mijden omdat ze zich daar onveilig voelen. Als de fiets altijd gratis in de metro meegenomen mag worden, in speciale rytuigen, wordt de metro een nog idealere manier van vervoer in de stad.

Het openbaar vervoer is ervoor iedereen. GroenLinks vindt dat er geen drempels mogen zijn om van het openbaar vervoer gebruik te kunnen maken. Voor mensen met een minimuminkomen komen er goedkope abonnementen. Voor mensen die slecht ter been zijn komen er bussen en trams met een gelijkvloerse instap en voldoende ruimte om rolstoel of rollator mee te nemen. Voor mensen met een visuele handicap wordt de ritinformatie in alle bussen, trams en metro's omgeroepen. Ook zijn er op alle metrostations bewakers en medewerkers die informatie en hulp kunnen bieden aan reizigers. Voor mensen die vervoer van deur tot deur nodig hebben moeten er goede taxivoorzieningen zijn.

Concreet wil GroenLinks:

1. Geleidelijk verschonen van het wagenpark van de gemeente bij afschrijving van voertuigen.
2. Differentiëren van parkeertarieven: vervuilende auto's belaten meer, schonere auto's betalen minder.
3. Uitbreiden dienstregeling: meer en beter openbaar vervoer.
4. Minder verkeersruimte voor en vertragen van gemotoriseerd verkeer.
5. Weren doorgaand verkeer in het centrum door pasjessysteem/verkeersmanagement.
6. Verlagen maximumsnelheid, gekoppeld aan betere doorstroming.
7. Geen vergoeding autokilometers Rotterdamse ambtenaren.
8. Overal op de ruit 80 km-maatregel.
9. Een distributiesysteem voor het bevoorraden van de binnenstad.
10. Stimuleren van openbaar vervoer over water.
11. Kwaliteitsnormen voor brandstof van zeeschepen en verplicht gebruik van walstroom.
12. Een elektronisch signaalsysteem voor het leegmaken van ondergrondse vuilcontainers.

13. Stadsbussen en vuilniswagens geleidelijk gaan elektrificeren waarbij de elektriciteit uit schone groene energie afkomstig is.
14. Meer ruimte voor fietspaden en (gratis) fietsparkeerplaatsen.
15. Goedkope parkeerterreinen aan de rand van de stad bij OV-knooppunten.
16. Meer parkeergarages in de wijken in plaats van parkeerplaatsen in straten of op binnenterreinen ten gunste van meer groen of speelruimte.
17. Tarieven parkeergarages goedkoper dan op straat.
18. Meer vrije busbanen en betere doorstroming voor goed openbaar vervoer.
19. Voetganger en fietser als uitgangspunt nemen bij ruimtelijke indeling van de stad.
20. Geen verbinding A13/A16, anders A13 door Overschie versmallen tot een stadsweg.
21. Vliegveld Zestienhoven (Rotterdam Airport) wordt gesloten tussen 23:30 en 06:30. In 2010, als de HSL functioneert, wordt Zestienhoven gesloten.
22. De aanleg van snelle, veilige en goed aansluitende fietsroutes in de stad en van fietsnelwegen naar Delft, Capelle a/d IJssel, Barendrecht en Schiedam.
23. Een verviervoudiging van het budget voor aanleg en onderhoud van fietsvoorzieningen en fietsparkeervoorzieningen (van 1 procent naar 4 procent van het totale budget voor infrastructuur).
24. Een autoluwe binnenstad: alleen bestemmingsverkeer is toegestaan binnen bepaalde venstertijden.
25. Groene golven voor het openbaar vervoer: bussen en trams moeten altijd voorrang krijgen bij verkeerslichten.

C.4 Dierenwelzijn

Veel verantwoordelijkheden op het gebied van dierenrechten liggen op plaatselijk niveau. GroenLinks wil daarom een actief Dierenwelzijnsbeleid in Rotterdam. Naast de eigen verantwoordelijkheid van burgers en bedrijven heeft ook de gemeente een taak in de bescherming van de vele dieren binnen haar grenzen. Het beschermen van dieren, zeker wanneer zij in zwakke, bedreigde en/of van de mens afhankelijke positie verkeren, is een kwestie van beschaving. Een stad zonder dieren zou aanzienlijk inboeten aan levendigheid, waarde en veelzijdigheid.

Verantwoordelijkheden op dit gebied zijn nu versnipperd over verschillende diensten, organisaties en wethouders. Er is geen ambtenaar die zich met de dieren bezighoudt. Om daar een eind aan te maken, is een slachtvaardiger beleid nodig.

Concreet wil GroenLinks:

1. Een stedelijk dierenwelzijnsbeleid met daaraan gekoppeld een verantwoordelijk wethouder.
2. Een diervriendelijk maai-, snoei- en bouwbeleid.
3. Meer aandacht voor dierenwelzijn in natuur- en milieueducatie.
4. Betere voorlichting over dierenwelzijn aan de Rotterdammer.
5. Kritische verlening van vergunningen voor evenementen met dieren, geen vergunningen voor circussen met dieren, valkeniersshows en andere dierenvriendelijke bijeenkomsten.

Economie: op zoek naar nieuwe kansen

GroenLinks vindt een sterke stedelijke economie van groot belang. Dat betekent een economie met een sterk concurrerend vermogen in de huidige globaliserende markten, nu en in de toekomst. De economische structuur van de stad moet duurzaam zijn. Een sterke economie is echter geen doel op zich; het gaat niet louter om bedrijfsresultaten. De creatie van banen en inkomens voor Rotterdammers is de belangrijkste meerwaarde van stedelijk economisch beleid.

D.1 Haven en Tweede Maasvlakte

Rotterdam is groot geworden door de groei van de haven. In relatie tot de omvang van de stad zelf is de haven groot. Voor de nabije toekomst wordt een forse groei van de wereldhandel verwacht – het China effect – die deels ook via Rotterdam verwerkt zal worden. De haven loopt echter al een tijd tegen de ruimtelijke en ecologische grenzen van de groei aan. Bovendien is de haven al lang niet meer de banenmotor van weleer. Sterker; er is zelfs sprake van een daling van werkgelegenheid in de vervoerssector en de industrie. GroenLinks vindt daarom dat verdere gemeentelijk investeringen in de haven moeten plaatsvinden op een manier die is gericht op meer werkgelegenheid en minder milieubelasting waarbij een bijdrage wordt verlangd van de bedrijven in de haven.

De Europese havens beconcurreren elkaar en breiden uit met steun van hun overheid. Deze uitbreiding leidt tot overcapaciteit. Naast de toenemende concurrentie komen uit Europa steeds nieuwe voorstellen tot liberalisering, waardoor milieukwaliteit, veiligheid en arbeidsvoorwaarden in de Rotterdamse haven onder verdere druk komen te staan. Cao's staan onder druk en de havenpool wordt in haar voortbestaan bedreigd. GroenLinks is tegen investeringen die de concurrentieslag tussen havens in het voordeel van bedrijven als het ware subsidieert. GroenLinks ondersteunt initiatieven tegen negatieve effecten van liberalisering en vindt dat Rotterdam in plaats van te concurreren op dergelijke aspecten met andere Noordwest-Europese havensteden zaken moet coördineren, zoals de aanleg van nieuwe infrastructuur en de ontwikkeling van de overslagcapaciteit.

Goederenstromen volgen vaak 'onlogische' routes. Om er voor te zorgen dat de minst milieubelastende routes tevens de goedkoopste routes worden, moeten goederenstromen op regionaal, nationaal en zelfs Europees niveau worden gecoördineerd. Tevens moet eindelijk serieus werk worden gemaakt van het voorkomen van onnodig transport. Door haar contacten met Groene partijen in ander Europese havensteden en het Europees parlement wil Groen Links Rotterdam verder werken aan beperking van milieubelasting door goederenvervoer.

De economische betekenis van de haven mag dan nog steeds groot zijn voor Rotterdam, voor Nederland en Europa is die betekenis inmiddels groter. Een soortgelijke verdeling geldt voor de tweede Maasvlakte; uiteindelijk is de omvang van de toegevoegde waarde van aanleg groter voor Nederland en, vooral, Europa dan voor de stad Rotterdam, zoals ook uit recente rapporten van het Centraal Plan Bureau blijkt. GroenLinks is geen voorstander van die aanleg. Mocht dat toch onvermijdelijk zijn, dan vindt GroenLinks dat de lusten en de lasten daarvan evenredig moeten worden verdeeld over, Rotterdam, Nederland en Europa. GroenLinks stelt daarbij scherpe randvoorwaarden met betrekking tot natuur, ruimtegebruik, milieu (luchtvervuiling) en arbeidsvoorwaarden.

In de omgeving van de Waalhaven ontstaan door het wegtrekken van ruimtebehoevende bedrijven richting Noordzee kansen voor een geleidelijke overgang naar nieuwe bedrijvigheid met een kleiner ruimtebeslag. Deze gebieden, de locatie dicht bij de stad, en de 'Rotterdamse sfeer' die er hangt, maken deze oude stadshavens aantrekkelijk voor nieuwe initiatieven. GroenLinks pleit vooral voor kleinere havengerelateerde ondernemingen, het liefst starters, die van groot belang zijn voor een vitale haven en relatief veel werkgelegenheid opleveren. Naast kleine en beginnende overslagbedrijven moet dan gedacht worden aan scheepvaarttoeleveranciers, bedrijven die hun aan- en afvoer via het water laten plaatsvinden, enzovoort.

Door gebruik te maken van de kadeflengte langs de Waalhaven wordt geen beroep gedaan op schaarse

ruimte elders in het havengebied, in Europoort en op de Maasvlakte. Beschikbare ruimte in deze stadshavens ligt als het ware te wachten om te worden getransformeerd tot natte bedrijventerreinen. Om startende ondernemingen op deze nieuwe bedrijventerreinen te ondersteunen, denkt GroenLinks aan maatregelen als lage huurprijzen en verminderde regeldruk (behalve als het over milieu gaat) voor een vooraf vastgestelde periode van, bijvoorbeeld, vijf jaar. GroenLinks prefereert deze ontwikkeling boven megalomane plannen als de verhuizing van het Feijenoord-stadion naar de stadshavens. En voor wat betreft de voorgenomen ontwikkeling daar van woonfuncties en vrijetijds- en vermaaksfuncties, zegt GroenLinks: ‘Maak eerst Waterstad, de Kop van Zuid en het Lloydkwartier maar eens af’.

Het Havenbedrijf is de afgelopen periode verzelfstandigd. De eerste ervaringen geven genoeg aanleiding tot heroverweging. GroenLinks vindt dat opnieuw nagedacht moet worden welke taken bij de overheid horen te liggen en welke bij het bedrijfsleven. Grondbeleid, toezicht op (nautische) veiligheid en milieu zijn wat betreft GroenLinks duidelijke voorbeelden van overheidstaken. Het is voor GroenLinks geen uitgemaakte zaak dat alle overheidsbeslissingen betreffende haven het beste door de gemeenteraad genomen kunnen worden; soms ligt besluitvorming op nationaal of zelf Europees niveau misschien meer voor de hand.

Concreet wil GroenLinks:

1. Investerings in de haven richten op groei van de werkgelegenheid in Rotterdam en betere milieuprestaties.
2. Intensivering en waardeverhoging van het ruimtegebruik in de bestaande haven als speerpunt van beleid. Dit zal uitbreiding van beschikbare ruimte via de aanleg van de tweede Maasvlakte overbodig maken.
3. Mocht de tweede Maasvlakte op termijn toch onvermijdelijk zijn, dan alleen met medefinanciering door het bedrijfsleven en door Europa, en met voldoende compensatie voor natuur en ruimtegebruik en binnen de Europese normen voor luchtkwaliteit. GroenLinks is dan bovendien voor een gefaseerde aanleg waarbij per fase alleen gebouwd wordt bij voldoende private financiering.
4. Meer Europese afstemming van vervoer en havenactiviteiten om de huidige concurrentie op lage prijzen te vervangen door concurrentie op kwaliteit. Die afstemming moet zich ook richten op een gezamenlijk grondprijnsbeleid dat maatschappelijke kosten van bedrijvigheid doorberekent en innovaties beloont. GroenLinks zet zich hier onder andere voor in via de Green Port campagne.
5. Toepassen van bestaande technieken, zoals informatie en communicatietechnologie (ICT), die resulteren in minder milieubelasting, ruimtebesparing en hoogwaardiger gebruik van haventerreinen.
6. De containeroverslag moet meer gaan opleveren. Rotterdam moet kortingen afbouwen.
7. De zeescheepvaart dient aanmerkelijk schoner te worden. Omwille van de volksgezondheid en de luchtkwaliteit in de regio dient Rotterdam innovaties in brandstof- en motorkwaliteit te ondersteunen. Tevens dient Rotterdam kritisch naar short-sea shipping te kijken; is dat bij de huidige brandstofkwaliteit inderdaad schoner dan wegverkeer?
8. Binnenvaart heeft nog steeds een milieuvoorsprong op goederenvervoer over de weg, ook in de regio Rijnmond zelf. Rotterdam moet onderzoek, initiatieven en concrete maatregelen ondersteunen om deze voorsprong te benutten en vergroten.
9. BRG programma en 750 hectare volledig realiseren en optimaal laten bijdragen aan vestigingsklimaat en leefklimaat in de regio.
10. Aanleggen van natte bedrijventerreinen en stimuleren van (vestiging van) kleinschaliger havengebonden bedrijvigheid in Stadshaven door (tijdelijke) verlaging van huren en regeldruk.

D.2 Creatief de internationale concurrentie aangaan, maar de eigen regio niet vergeten

Zonder iets aan het economisch belang van de haven en daaraan gerelateerde industrie af te doen, is GroenLinks dus tegen investeringen in een verdere ontwikkeling van de haven als dit betekent dat het nauwelijks banen oplevert maar wel steeds harder botst met de kwaliteit van milieu en ruimtegebruik. Dat kost geld en die kennis kunnen beter worden geïnvesteerd in herstructurering van de stedelijke economie. Investeren in economische herstructurering wordt van steeds groter belang naarmate de concurrentieslag tussen steden in de globaliserende economie heviger wordt. Het succes van steden

in die concurrentie ligt heden ten dage in de productie van culturele goederen, vrijetijdsbelevissen, kennisintensieve diensten en technologisch hoogwaardige niche-industrieën. Kleine, gespecialiseerde en kennisintensieve bedrijven die flexibel kunnen reageren op snel veranderende markten zijn de motor van zo'n postindustriële economie. Het aantrekken en vasthouden van mensen (bezoekers, toeristen, 'creatievelingen' en kenniswerkers) wordt steeds belangrijker, het exporteren van goederen steeds minder. Een goed geschoolde beroepsbevolking; innovatieve ondernemers; sterke verbindingen met lokale kennisinstituten; goede bereikbaarheid, zowel fysiek als digitaal; en aantrekkelijke woon- en werkomgevingen zijn belangrijke succesfactoren. Investeren in de verdere ontwikkeling van projecten als bijvoorbeeld het Waterfront (hoogwaardig woon, werk en vrijetijdsmilieu), het Erasmus MC (kennisintensief cluster), en de Schiecentrale en 'Van Nelle' (creatieve clusters) zijn van belang in de nieuwe economie van de stad. Zowel om mee te doen op de internationale markten, maar ook om het voorzieningenaanbod gelijke tred te laten houden met de kwaliteitseisen van de bevolking van stad en regio. GroenLinks is echter tegen investeren in subsidies aan economische activiteiten met weinig binding aan de stad en een hoge mate van mobiliteit; doorgaans productieactiviteiten.

Concreet wil GroenLinks:

1. Versterking van de kwaliteit van de stedelijke beroepsbevolking, in het bijzonder terugdringing van de drop-out problematiek. Hechtere samenwerking tussen scholen en MKB, bijvoorbeeld via stageregelingen en aanpak van discriminatie op de arbeidsmarkt.
2. Expliciet en stimulerend 'spin-off' beleid van kennisinstituten tijdens opleiding, onder andere door 'ondernemerstraining' in het curriculum op te nemen.
3. Ondersteuning van startende ondernemers via maatwerk dat voldoet aan de diversiteit aan behoeften in de diverse branches (van hi-tech en kunst en cultuur tot detailhandel): help starters met wat ze echt nodig hebben aan middelen, ruimte en begeleiding, val ze niet lastig met overbodige regelgeving, en verlicht de 'belasting op falen' (zware nasleep van faillissement ontmoedigt starten).
4. Goede bereikbaarheid van de stad is niet synoniem met 'alle ruimte voor de auto (inclusief parkeren)', maar met optimale multimodale bereikbaarheid bij een zo gering mogelijk belasting van milieu en ruimte. Dit betekent een doordachte mix van autobereikbaarheid, OV op regionaal en stedelijk niveau, en fietsroutes op stedelijk en wijkniveau.
5. Kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte op stedelijk niveau, waaronder de verdere ontwikkeling van aaneengesloten thematische clusters (Waterfront) en routes.
6. Optimalisering van kunst- en cultuuraanbod, in het bijzonder voor de 'jonge stad'.
7. Vergroting van het aantal verblijfstoeristen. Dit is een terrein bij uitstek voor samenwerking in de regio: Rotterdam Centrum met moderne architectuur, thematische clusters, kunst en urban culture; thematische excursies in het havengebied; historisch erfgoed in de binnensteden van Schiedam, Delft en Dordrecht; en de Kinderdijk vormen tezamen een complementair pakket.

D.3 Werkgelegenheid

Het opheffen van de gesubsidieerde arbeid, vanuit de waan dat het merendeel zou kunnen doorstromen naar de reguliere arbeidsmarkt, vraagt om een ander vervolg. Een grote groep is onvoldoende productief om door een werkgever rendabel in loondienst te worden genomen.

Daarnaast is er een veel te grote groep laaggeschoolden in Rotterdam ten opzichte van het aantal banen op dat niveau (circa 80.000 mensen voor 35.000 banen, instroomruimte circa 3.000 per jaar). Scholing is voor een groot deel van deze groep geen realistische optie meer. Hooguit zou een duale constructie (betaald werk + scholing) een mogelijkheid zijn. Maar dan zouden de werkgevers wel gecompenseerd moeten worden voor de schooluren en voor de mindere productiviteit. Bovendien is dat wellicht een oplossing die over vijf jaar vruchten af zal werpen, maar niet voor de problemen van vandaag.

De opheffing van de nationale I/D regeling dwingt tot het ontwikkelen van lokale initiatieven op grond van de nieuwe Wet Werk en Bijstand. De afschaffing van ID-banen wordt op lokaal niveau zoveel mogelijk teruggedraaid. De ID-banen hebben de afgelopen jaren immers bewezen maatschappelijk zeer

relevant te zijn. In het onderwijs, de zorg en welzijn zijn de ID'ers onmisbaar geworden. Zij zorgen voor participatie en vermindering van sociaal isolement.

Ook moeten er meer dan nu mogelijkheden komen voor mensen (die dat willen of voor wie dat een goed alternatief is) om tegen een bonus (uitkering + vrijstelling van sollicitatieplicht + stimuleringspremie) maatschappelijk zinnvolle taken te verrichten, in georganiseerd kader of in eigen beheer. Initiatieven in deze richting moeten niet lamgelegd worden met een (vaak irreele) uitstroombang.

Fraude en misbruik moeten bestreden worden, maar dat gaat niet beter als iedereen met een minimuminkomen gezien wordt als een potentiële fraudeur, terwijl velen zich vooral in de steek gelaten voelen. De gemeente moet voor de overgrote meerderheid die terecht aanklopt, een partner zijn die hulpvaardig meedenkt en ervoor zorgt dat geen mogelijkheden onbenut blijven.

D.4 Wijkeconomie

Het gaat in de economie van de stad natuurlijk niet alleen om een wereldhaven en internationaal concurreren. GroenLinks wil bovenal een economie die ten dienste staat van, en wordt gedragen door de bewoners van de stad. GroenLinks hecht daarom veel belang aan versterking van de kleinschalige economie in wijken en buurten. Ook op dat niveau moet economische ontwikkeling bijdragen aan groei van de werkgelegenheid en een vitale stad. Daarbij gaat het niet alleen om buurtverzorgende economie. Clusters van bedrijfjes in de culturele en creatieve economie zijn weliswaar gevestigd in de wijken, maar opereren soms in internationale markten.

De combinatie van buurtwinkels, commerciële voorzieningen als horeca, lokaal verzorgende bedrijfjes en kleinschalige ateliers in culturele industrieën als virtuele media, muziek, theater, mode en binnenhuisarchitectuur biedt niet alleen werk en inkomen, maar hebben ook positieve effecten op levendigheid en leefbaarheid in de buurt. Op veel plaatsen in de stad bevinden zich concentraties van lokale bedrijvigheid, zoals winkelstraten of bedrijfsverzamelgebouwen, waar verbetering van de huidige 'hardware' (bijvoorbeeld bereikbaarheid, vastgoed, buitenruimte) en 'software' (bijvoorbeeld ondernemerskwaliteiten, branchering, en beheer en management) een directe en concrete bijdrage levert aan werk, inkomen, veiligheid en sociale netwerken. GroenLinks wil werk maken van die straten en plekken.

Concreet wil GroenLinks:

1. Buurtwinkels behouden en stimuleren
2. Benutten van culturele diversiteit voor lokaal ondernemerschap in wijken.
3. Streven naar divers aanbod aan winkels en voorzieningen, maar weren van overlastgevende functies (in sociaal en milieu opzicht) in wijken via winkelstraatmanagement en vestigingsbeleid. De directe omgeving is maatgevend bij de vraag wat overlastgevend is. In een levendige stadswijk kan meer dan in een rustige stadswijk.
4. Samenhangende verbeteringen van woonvoorraad (woon-werkwoningen), woonomgeving (schoon, heel en veilig; school en kinderdagverblijf) en bedrijfsomgeving (internet, bereikbaarheid) in wijken.
5. Bestaande concentraties van bedrijvigheid waar mogelijkheden bestaan om de bijdrage aan de wijkeconomie te versterken concreet aanpakken.

D.5 Het midden- en kleinbedrijf als banenmotor

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is jaarlijks goed voor vijftig procent van de nieuwe banen en tachtig procent van het BNP. Terecht heet het MKB de banenmotor van Nederland. De focus van economisch beleid dient dan ook te liggen bij het MKB. De creatieve sector, toerisme en detailhandel kunnen banen leveren, vragen om weinig ruimte en zijn minder belastend voor het milieu.

Concreet wil GroenLinks:

1. Samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid moet gestimuleerd worden.
2. Het onderwijs dient meer aandacht te besteden aan ondernemerschap. Dan gaat het concreet op het uitvoeren van ondernemersprojecten en het schrijven van businessplannen.
3. OBR en de KvK dienen ondernemender en slagvaardiger te zijn in de omgang met het MKB.
4. Alloctonen zijn de snelst groeiende groep ondernemers in Nederland. Gerichte begeleiding en ondersteuning moet de ondernemersvaardigheden van deze groep opkrikken.
5. Kleinschalige ondernemingen verdienen raad, daad, subsidies en laagdrempelige leningen.
6. Voor schone, aantrekkelijke, veilige en economisch gezonde winkelstraten is is een aantal dingen nodig:
De Roteb maakt winkelstraten schoon, maar ze worden vuil gemaakt door de ondernemers en de bezoekers. Het gedrag van deze doelgroepen dient te worden beïnvloed en waar nodig aangepakt.
Winkelstraten kunnen aantrekkelijker en veiliger worden gemaakt door het voeren van een goed winkelstraatmanagement dat zich vooral richt op het voorkomen en tegengaan van eenzijdige branchering.
7. Er komen experimenten met werkgelegenheidsprojecten die zich bewezen hebben in andere delen van het land.
8. Er komt een vorm van beloning voor ondernemers die personeel aannemen dat moeilijk aan de bak komt.
9. De overheid bestrijdt actief discriminatie op de stage- en arbeidsmarkt. Om dit mogelijk te maken, voert ze een actief opsporingsbeleid.
10. Het project 'Economische kansenzones' dient te worden uitgebreid naar alle delen van de stad waar de werkloosheid boven het stedelijk gemiddelde ligt.

Groenlinks is trots op onze stad en hoe deze zich op cultureel vlak heeft ontwikkeld. Rotterdam is een interessante architectuurstad, heeft een aantal heel bijzondere festivals, hecht veel belang aan moderne dans en stimuleert de audiovisuele sector. Rotterdam is een stad met een ongelooflijke culturele potentie. Juist daarom is het belangrijk dat er voor de kunst en cultuur in Rotterdam een langdurige culturele visie ontwikkeld wordt voor de toekomst van de stad en zijn inwoners.

Er ontstaan interessante subculturen en nieuwe makers en initiatieven presenteren zich. De culturele sector is niet langer een in zichzelf gekeerde wereld, maar een wereld die zich wil verhouden tot de stad en het leven in de stad. Een stad ontleent aan kunst en cultuur een deel van zijn imago en een deel van zijn waarde en kracht. Kunst en cultuur brengt de stad tot leven en zorgt voor reflectie en reactie van zijn inwoners.

Wie wil investeren in een stad, moet dus bereid zijn om te investeren in de cultuur die een stad met zich meebrengt. Dat begint met het onderkennen van het belang van kunst en cultuur voor de inwoners van Rotterdam.

E.1 Kleinschalige instellingen en initiatieven

GroenLinks wil aandacht geven aan de kleine instellingen en initiatieven. Deze initiatieven vormen een belangrijke spil in de culturele samenleving van nu, maar vooral van de toekomst. Nieuwe makers en jonge, frisse initiatieven die ontstaan vanuit de Rotterdamse samenleving zijn interessant omdat ze direct vanuit die samenleving opereren. Meer dan de grote instellingen proberen ze in te spelen op de actualiteit van de stad. Deze initiatieven moeten de mogelijkheid krijgen om zich te ontwikkelen.

We willen zorgen voor financiële en facilitaire ondersteuning. Niet alleen ateliers, studio's en werkplekken worden gecreëerd, maar er komen ook meer presentatiemogelijkheden en onderzoeksplaatsen. Kunstinitiatieven krijgen daardoor de mogelijkheid om kleinschalige projecten te realiseren. Nieuwe makers in Rotterdam moeten de mogelijkheid te krijgen om hun talenten te ontwikkelen. Kleine, succesvolle initiatieven verdienen de kans om op een organische manier door te stromen naar plekken waar zij een groter publiek kunnen bereiken.

Concreet wil GroenLinks:

1. Focus op de sterke punten van de Rotterdamse cultuur. Dingen die zich bewezen hebben en waar Rotterdam sterk in is, verder uitbouwen en er blijvend in investeren.
2. Nieuwe ontwikkelingen bijhouden, en zorgen dat ze ook kunnen uitgroeien. Wat vanuit de Rotterdamse samenleving ontstaat, serieus nemen en stimuleren. Kleine initiatieven en instellingen vormen de belangrijke humuslaag van de culturele potentie en moeten dus ook als zodanig behandeld worden. Om dit te bereiken zal er gekeken moeten worden naar vergroting van het budget.

E.2 Lokale Cultuur Centra en cultuurscouts

Een gezonde culturele stad beperkt zich niet tot het centrum. Vooral in de buurten, wijken en deelgemeenten spelen zich interessante ontwikkelingen af. Projecten die zich direct verhouden tot de bewoners van die buurt. Daarom is GroenLinks in het verleden met het voorstel voor de ontwikkeling van de Lokale Cultuur Centra gekomen. Dit zijn plekken om projecten te realiseren die direct op de buurtbewoners betrekking hebben: projecten door kunstenaars uit die buurt en projecten die de diversiteit van de wijk tonen. GroenLinks wil deze Lokale Cultuur Centra versterken.

Om de verschillende mogelijkheden daarvoor te bekijken zijn op een aantal plekken cultuurscouts aangesteld. Zij sporen binnen hun deelgemeente het culturele talent op en bieden het een podium aan. Er ontstaat bij makers en bewoners meer betrokkenheid wanneer op wijkniveau projecten worden gerealiseerd. Tevens zal het op termijn bijdragen aan een breder publiek voor kunst en cultuur. Ook brengen de Lokale Cultuur Centra de wereld van de professionele kunst en de amateurkunst dichterbij

elkaar.

Concreet wil GroenLinks:

1. Het verder stimuleren van initiatieven die vanuit de wijk, de buurt en de deelgemeente ontstaan.
2. Lokale Cultuur Centra en cultuurscouts in alle deelgemeenten.

E.3 De Rotterdamse Cultuur

Als je investeert in makers en instellingen die zich aandienen binnen Rotterdam, is het minder nodig om evenementen van buitenaf naar Rotterdam te halen. Rotterdamse makers en initiatieven moeten worden gevolgd, gestimuleerd en ondersteund. Zo ontstaan vanzelf interessante culturele projecten en festivals die breed gedragen kunnen worden door de Rotterdamse samenleving.

Het aanbod aan professionele- en amateur-opleidingen in Rotterdam moet verder worden ontwikkeld. Cultuureducatie en amateurkunst moet als een belangrijke peiler van de culturele stad worden gezien. GroenLinks wil een partij voor Rotterdamse kunstenaars zijn met een veelheid aan disciplines en culturele achtergronden. Tevens wil zij voorstellen voor innovatieve kunsteducatie die voortkomen uit de Rotterdamse samenleving en zijn vele subculturen ondersteunen. Zo ontstaat een zichzelf vernieuwende culturele sector die kunst en cultuur in de Rotterdamse samenleving integreert.

Concreet wil GroenLinks:

1. Kunsteducatie en amateurkunst bevorderen, ofwel het voor iedere Rotterdammer mogelijk maken om actief of passief aan kunst deel te nemen. Maar ook daarin juist een diversiteit ontwikkelen, zodat er een uitdaging ligt voor zowel aanbieder als participant om op diverse lagen van intensiteit kunst te ondergaan. Er moet extra budget gereserveerd worden om concrete plannen met dit doel te financieren.

E.4 Een nieuw subsidiestelsel

De nadruk op kleine initiatieven, betekent niet dat Groenlinks grote instellingen niet belangrijk vindt. Zij zorgen voor een attractief en veelzijdig aanbod en laten de kwaliteit zien die in de diverse kunstdisciplines aanwezig is. Deze grote kunstinstellingen weten hun weg echter wel te vinden in de kunstwereld. Ze zijn belangrijk voor de stad, maar net zo belangrijk is de humuslaag, het cultureel potentieel. Nieuwe makers, kleine onorthodoxe instellingen, spannende galleries, experimentele festivals, gepassioneerde kunstamateurs, dat is de culturele humuslaag van Rotterdam.

Om die te ondersteunen voldoet de huidige subsidiering van Rotterdam onvoldoende. Dit systeem is vooral gericht op grotere instellingen, terwijl kleinere instellingen aanspraak kunnen maken op projectsubsidie. Met projectsubsidies alleen is het onmogelijk om een organisatie op te zetten. Daarom is een nieuwe manier van subsidiëren nodig, die kleinere instellingen in staat stelt om hun organisatie te professionaliseren. Zo'n systeem bevordert ook het cultureel ondernemerschap, een element dat in het huidige systeem niet echt van de grond komt.

Concreet wil GroenLinks:

1. Een gemeentelijk subsidiebeleid dat de ruimte biedt en flexibel genoeg is om ook nieuwe initiatieven en kleinere instellingen een kans te bieden en er niet op gericht is om (slechts) de belangen van bestaande initiatieven en instellingen te beschermen
2. Ondertekening van de Code Cultuursponsoring als subsidievoorwaarde aan culturele instellingen, om de artistieke onafhankelijkheid te waarborgen tegenover commerciële geldschieters.

Bestuur: in het belang van Rotterdam, niet van de politiek

Steeds vaker nemen (vertegenwoordigers van) gemeentelijke diensten en bestuurders het woordgebruik van de 'markt' over. Termen als klantgerichtheid, klantvriendelijkheid en ondernemende overheid vliegen je om de oren. Door het gebruik van deze terminologie wil de overheid afkomen van haar imago van suf, traag, log en ineffectief. In dit meeliften op het beeld van het snelle, dynamische en efficiënte bedrijfsleven schieten nog al wat bestuurders en ambtenaren door.

Het bedrijfsleven is lang niet zo snel en flitsend als je in contact probeert te komen met je energiebedrijf, kabelexploitant of zorgverzekeraar. Bovendien moet een overheid altijd door middel van zorgvuldige en democratische besluitvorming tot een belangenafweging komen. En ja, daar gaat tijd over heen, soms veel tijd.

Het fundamentele verschil tussen bedrijfsleven en overheid zal ongeacht het woordgebruik altijd blijven bestaan, omdat democratische besluitvorming en belangenafweging de fundamenten zijn waarop het openbaar bestuur is gebaseerd.

F.1 De overheid moet diensten verlenen, niet bedrijfje spelen

De dienstverlening van de (deel-)gemeente dient eerst en vooral op orde gebracht te worden op die terreinen die de primaire behoeftes van mensen raken zoals zorg, werk & inkomen en burgerzaken. Pas als dit allemaal goed op orde is zullen andere vormen van dienstverlening verbeterd kunnen worden. De dienstverlening voor het aanvragen van parkeervergunningen optimaliseren komt pas aan de orde wanneer de dienstverlening bij CWI, etcetera op orde is.

Een betuttelende overheid die pretendeert het alleenrecht te hebben op wat goed is voor bewoners, neemt haar bewoners niet serieus. Helaas worden wij nog te vaak geconfronteerd met betutteling vanuit gemeente en deelgemeenten. Bewoners worden door betutteling onnodig afhankelijk gemaakt van overheidsoptreden. (Deel)gemeentelijk handelen moet er op gericht zijn dat burgers zo zelfstandig mogelijk hun zaakjes kunnen regelen en zo min mogelijk afhankelijk zijn van de overheid.

De gemeente is veel meer dan leverancier van bepaalde diensten. Zij is ook werkgever. En om te komen tot een goede uitvoering is het van belang dat het gemeentelijk personeel goed gemotiveerd is en voldoende uitdagingen en perspectieven ziet in het werk om samen met bewoners aan de toekomst van onze stad te werken.

Concreet wil GroenLinks:

1. De gemeente investeert in scherpe servicenormen voor dienstverlening van basisvoorzieningen als werk, inkomen en zorg.
2. Procedures en formulieren zijn vormgegeven vanuit de positie van burgers en niet zoals tot nu toe te vaak het geval is vanuit de positie van de gemeentelijke dienst.
3. Er komt een gemeentelijk Milieu Jaarverslag waarin het College aangeeft hoe groot de netto milieubelasting is van het gemeentelijk apparaat (inclusief deelgemeenten).
4. Aandelen van het Havenbedrijf en de RET blijven in bezit van de gemeente.
5. De gemeente zet op alle salarisniveaus en binnen alle diensten in op een afspiegeling van de Rotterdamse bevolking in de personeelssamenstelling.
6. Topsalarissen limiteren: topambtenaren en bestuurders van gemeentelijke NV's mogen (inclusief bonussen) niet méér verdienen dan een wethouder.

F.2 Rotterdam in de regio

Voor een goede democratische besluitvorming is het van belang dat de drie bestuurslagen die Rotterdam kent (deelgemeente, gemeente, regiораad) ieder gaan over die zaken die het best passen bij de schaalgrootte van hun gebied. Bovendien is de regiораad allesbehalve een democratisch orgaan omdat

het niet door bewoners van het regiogebied wordt gekozen.

Drie democratisch gelegitimeerde bestuurslagen die zich alle drie bezig houden met zaken die passen bij de grootte van het gebied. Bij de verdeling van taken en bevoegdheden is voor GroenLinks het leidende principe dat alles zich op de kleinst mogelijke schaal dient af te spelen, tenzij problemen of oplossingen de (deel)gemeentelijke grenzen overschrijden. Dit zal er in de praktijk toe leiden dat nog al wat taken en bevoegdheden die nu bij het gemeentebestuur liggen bij de deelgemeenten en de regioraad, mits die direct gekozen wordt, komen te liggen.

De inzet van GroenLinks is de komende jaren gericht op de democratisering van de regioraad en het beter afstemmen van de taken en bevoegdheden tussen met name gemeente en deelgemeente. Deze taken- en bevoegdheden verdeling mag niet leiden tot allerlei machtspelletjes en compromis oplossingen die het voor bewoners alleen maar onduidelijker maakt wie nu waar over gaat.

Concreet wil GroenLinks:

1. De regioraad wordt direct door bewoners gekozen.
2. Er komt een eenduidige verdeling van taken en bevoegdheden tussen deelgemeente, gemeente en regioraad, met als leidend principe: alles zo laag mogelijk tenzij de taak/bevoegdheid de schaal van de deelgemeente overschrijdt.
3. Ambtenaren worden gestimuleerd om in Rotterdam te blijven of komen wonen.
4. Bestuurders en ambtenaren gaan actief op zoek naar wat onder bewoners leeft, door middel van bijvoorbeeld stadsdebatten, chatsessies, workshops, (in-)formele inspraak, spreekuren of huiskamergesprekken.